

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Жильцов О. Б.
« 26 » 01 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Логопсихологія з основами спеціальної психології». Змістовий модуль:

«Психолінгвістика»

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

Спеціальності 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня першого (бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 016.00.01 Логопедія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації _____
(за наявності) (назва спеціалізації)

Київ – 2021

Розробники:

Литвиненко Олена Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри практичної психології

Викладачі:

Литвиненко Олена Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри практичної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) Практичної психології

Протокол від 23.08. 2018 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (О. М. Лозова)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми _____)

(назва освітньої програми)

08.02. 20 19 р.

Керівник освітньої програми _____ (О. В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму перевірено

04.02. 20 19 р.

Заступник директора/декана _____ (Р. О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20 19/20 20 н.р. _____ (Лозова О.М.), « 23 » 08 20 19 р., протокол № 7

(підпис)

(ПІБ)

на 20 20/20 21 н.р. _____ (Лозова О.М.), « 26 » 08 20 20 р., протокол № 8

(підпис)

(ПІБ)

на 20 ___/20 ___ н.р. _____, « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

(підпис)

(ПІБ)

на 20 ___/20 ___ н.р. _____, « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Нормативна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	60	-
Курс	2	-
Семестр	4	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:		
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	10	-
Самостійна робота	18	-
Форма семестрового контролю	-	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити студентів основними психологічними механізмами продукування людиною усної та письмової мови, сприймання та засвоєння текстової інформації; сформувані навички використання отриманих знань на практиці у ході професійної діяльності.

Завдання курсу:

1. Ознайомити студентів з основними поняттями побудови мовної картини світу особистості, породження і сприймання мовлення, характеристиками мовної свідомості.
2. Сприяти розумінню та диференціації окремих теоретичних моделей, що відбивають психолінгвістичні феномени.
3. Створити інформаційну базу як відправну точку для дослідницьких робіт студентів в галузі логопедії, патопсихології мовлення та інших прикладних дисциплін.
4. Відпрацювати окремі навички проведення психолінгвістичного та психосемантичного аналізу текстового матеріалу.

3. Результати навчання за дисципліною

Внаслідок опанування змісту навчальної дисципліни «Логопсихологія з основами спеціальної психології: Психолінгвістика» у студентів формуються такі навчальні компетентності:

- знання категоріально-понятійного апарату психолінгвістики;
- знання особливостей психічного розвитку при різних типах порушень;
- знання про норму і патологію функціонування мислення і мовлення людини;

- знання основних методів, прийомів, методик психодіагностики;
- знання і розуміння особливостей психічних властивостей особистості на різних вікових етапах її розвитку;
- уміння організувати та здійснювати психолінгвістичне дослідження та обстеження;
- уміння застосовувати у практичній діяльності сучасні психолінгвістичні методики.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи психолінгвістики							
Тема 1. Предмет і задачі психолінгвістики	6	2	-	-	-	-	4
Тема 2. Психолінгвістичні теорії сприймання мовлення	6	2	-	2	-	-	2
Тема 3. Психолінгвістичні теорії породження мовлення	6	2	-	2	-	-	2
Тема 4. Становлення мовної особистості в онтогенезі	8	2	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	28	8	-	6	-	-	12
Змістовий модуль 2. Особливості практичного застосування психолінгвістичних знань							
Тема 1. Основні аспекти патопсихолінгвістики	6	2	-	2	-	-	2
Тема 2. Психологічні особливості цілеспрямованого текстового впливу	6	2	-	2	-	-	2
Тема 3. Прикладні аспекти психолінгвістики	8	2	-	4	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	22	6	-	8	-	-	6
Семестровий контроль	10						
Усього	60	14	-	14	-	-	18

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи психолінгвістики

Лекція 1. Предмет і задачі психолінгвістики

Психолінгвістика як наука, її предмет та об'єкт вивчення. Основні віхи становлення: «психологічна лінгвістика» Ч. Осгуда та Дж. Керолла; «лінгвістична психологія» Н. Хомського, Дж. Міллера; сучасна зарубіжна психолінгвістика.

Основні поняття теми: мова, мовленнєва діяльність, образ світу, значення, смисл, опосередкованість думки: ядерне висловлювання, психолінгвістичний експеримент, метод безпосередніх складників.

Лекція 2. Психолінгвістичні теорії сприймання мовлення

Аналіз процесу сприймання текстової інформації як рефлексорної діяльності, яка виникає в результаті безпосередньої дії подразника на органи чуття; як процесу поступової організації діяльності, націленої на встановлення відношень між окремими об'єктами та детермінованими умовами і характером практичної діяльності суб'єкта; як суми окремих первинних елементів свідомості – відчуттів; як складного процесу, що не обмежується сумою властивостей відчуттів; як дуалістичного утворення, яке є процесом відображення явищ об'єктивної реальності у свідомості людини та результатом такого відображення.

Основні поняття теми: текст, сприймання, герменевтика, дискурс, наратив, коди, семантика, модель послівного сприймання, смисловий предикат.

Практичне заняття 1. Психолінгвістичні теорії сприймання мовлення.

Лекція 3. Психолінгвістичні теорії породження мовлення

Теорія безпосередніх складників і трансформаційна граматики (Н. Хомський) як пояснювальний принцип породження мовлення. Комунікативно орієнтовані моделі. Когнітивні моделі породження. Теорії породження мовлення, розроблені психолінгвістичною школою Д. Леонтєва. Рівневі та циклічні різновиди моделей породження мовлення (концепція Т. В. Ахутіної, І. О. Зимньої).

Основні поняття теми: інтенція, актуальне членування речення, тема, рема, синтаксичне прогнозування, лексичний контроль кодування\декодування інформації.

Практичне заняття 2. Психолінгвістичні теорії породження мовлення.

Лекція 4. Становлення мовної особистості в онтогенезі

Теорія наукування в системі підходів до розвитку мовленнєвої здатності. Вікова динаміка розвитку мовлення і мислення. Становлення фонетики, граматики, лексики дитячого мовлення. Психологія оволодіння іноземною мовою. Психологія білінгвізму.

Основні поняття теми: Мовна компетентність, мовленнєва здатність, мовленнєві здібності особистості, синтагматична/ парадигматична фонетика, граматики, морфеміка в онтогенезі.

Практичне заняття 3. Становлення мовної особистості в онтогенезі.

Змістовий модуль 2. Особливості практичного застосування психолінгвістичних знань

Лекція 5. Основи аспекти патопсихолінгвістики

Природа і механізми порушень знакової діяльності мозку. Семантичні аспекти патопсихолінгвістики: специфіка мислення і мовлення при неврозах та психозах. Знакова природа маніпулювання здоровою свідомістю, механізми „промивання мізків”. Психосемантичні аспекти психотерапевтичного процесу. Знаки-порушники соціальної комунікації. Основні типи помилок, що порушують якість тексту.

Основні поняття теми: мовлення при психозах, мовлення при неврозах, логічні, стилістичні, графічні помилки, роздвоєння образу, неправильний зв'язок слів тощо.

Практичне заняття 4. Основи аспекти патопсихолінгвістики.

Лекція 6. Психологічні особливості цілеспрямованого текстового впливу

Загальна характеристика і наукові перспективи етнопсихолінгвістики, патопсихології мовлення. Семантична диференціація в професіографії, політології, соціальній комунікації. Психолінгвістика мовленнєвого впливу. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки. Мовленнєва діяльність і усному виступі, в переговорному процесі. Усне мовлення фахівця. Мовні аспекти психотерапевтичного процесу.

Основні поняття теми: етнопсихолінгвістика, патопсихолінгвістика, мовленнєва поведінка, смислотехнічний вплив, семантична насиченість вислову.

Практичне заняття 5. Психологічні особливості цілеспрямованого текстового впливу.

Лекція 7. Психолінгвістичний підхід до створення комерційних текстів

Типи і види комерційних текстів. Технології подачі інформації. Методи ефективною вербальною презентації та самопрезентації. Мова і культура. Гіпотеза лінгвістичної відносності. Національно-культурна специфіка слова. Мовленнєва поведінка. Мовленнєві стереотипи.

Основні поняття теми: лакуни, етномовленнєві стереотипи, логічні, стилістичні, графічні патерни мови, культурний шок.

Практичне заняття 6. Психолінгвістичний підхід до створення комерційних текстів.

Практичне заняття 7. Гендерні особливості сприймання текстової інформації.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	-	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	3	3	4	4
Робота на семінарському занятті	10	-	-	-	-
Робота на практичному занятті	10	3	30	4	40
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	72	-	77
Максимальна кількість балів:		149			
Розрахунок коефіцієнта:		$149 : 100 = 1,49; K = 1,49$			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Опанувуючи матеріал курсу «Логопсихологія з основами спеціальної психології: Психолінгвістика», студенти виконують 3 самостійних роботи, кожна з яких оцінюється максимум у 5 балів.

- *Самостійна робота 1.* Предмет і задачі психолінгвістики.
Завдання: ознайомившись з основними етапами розвитку психолінгвістики та її теоретико-методологічними основами, створити кросворд (мінімум 20 слів), питання якого будуть присвячені означеним проблемам.
- *Самостійна робота №2.* Наукові дослідження у психолінгвістиці.
Завдання: ознайомившись з основними методами психолінгвістичних досліджень, узагальнено представити їх класифікацію (схема, малюнок, таблиця, модель).
- *Самостійна робота №3.* Сучасна психолінгвістика в Україні.

Завдання: Прочитати наукову статтю з психолінгвістики і створити презентацію, яка відобразатиме основний її зміст.

Критерії оцінювання самостійної роботи : Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких критеріїв:

- своєчасність виконання навчальних завдань 1б;
- повний обсяг їх виконання 1б;
- якість виконання навчальних завдань 2 б;
- творчий підхід у виконанні завдань 1б.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи проводяться після завершення опанування матеріалу кожного змістового модуля та мають тестовий формат. Кожна з двох модульних контрольних робіт включає 25 запитань з запропонованими варіантами відповідей. Правильна відповідь на запитання оцінюється в 1 бал. Таким чином, максимальний бал за модульну контрольну роботу — 25.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Не передбачено навчальним планом.

6.5 Орієнтовний перелік питань до комплексного екзамену.

1. Психолінгвістика як наука, її предмет та об'єкт вивчення.
2. Передумови виникнення та особливості становлення психолінгвістики.
3. «Психологічна лінгвістика» Ч. Осгуда та Дж. Керолла.
4. «Лінгвістична психологія» Н. Хомського, Дж. Міллера.
5. Теорія безпосередніх складників і трансформаційна граматики (Н. Хомський) як пояснювальний принцип породження мовлення.
6. Комунікативно орієнтовані моделі.
7. Когнітивні моделі породження.
8. Теорія наочності в системі підходів до розвитку мовленнєвої здатності.
9. Вікова динаміка розвитку мовлення і мислення.
10. Становлення фонетики, граматики, лексики дитячого мовлення.
11. Аналіз процесу сприймання текстової інформації як рефлексивної діяльності.
12. Аналіз процесу сприймання текстової інформації складного процесу, що не обмежується сумою властивостей відчуттів.
13. Природа патології знаковості.
14. Специфіка мислення і мовлення при неврозах та психозах
15. Семантичні порушення в усному мовленні суб'єкта.
16. Засоби та механізми цілеспрямованого лінгвістичного впливу.

17. Психосемантичні аспекти психотерапевтичного процесу.
18. Гіпотеза лінгвістичної відносності мови і культури.
19. Національно-культурна специфіка слова.
20. Прикладні аспекти засвоєння іноземної мови та мовлення іноземців.
21. Психологічні методики подолання культурного шоку, як психолінгвістичної категорії.
22. Загальна характеристика і наукові перспективи етнопсихолінгвістики.
23. Семантична диференціація в професіографії, політології, соціальній комунікації.
24. Мовленнєва діяльність і усному виступі, в переговорному процесі.
25. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Модулі	Модуль I				Модуль II			
Назва модуля	Теоретичні основи психолінгвістики				Особливості практичного застосування психолінгвістичних знань			
Кількість балів за модуль	72				77			
Тиждень навчання	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій (відвід. – 1 б.)	Предмет і задачі психолінгвістики	Психолінгвістичні теорії сприймання мовлення Мовлення	Психолінгвістичні теорії породження мовлення	Становлення мовної особистості в онтогенезі	Основні аспекти патопсихолінгвістики	Психологічні особливості цілеспрямованого текстового впливу	Психолінгвістичний підхід до створення комерційних текстів	-
Кількість балів	1	1	1	1	1	1	1	-
Теми практичних занять (10 б. + відвід. – 1 бал)	-	Психолінгвістичні теорії сприймання мовлення	Психолінгвістичні теорії породження мовлення	Становлення мовної особистості в онтогенезі	Основні аспекти патопсихолінгвістики	Психологічні особливості цілеспрямованого текстового впливу	Психолінгвістичний підхід до створення комерційних текстів	Гендерні особливості сприймання текстової інформації
Кількість балів	-	11	11	11	11	11	11	11
Самостійна робота	5 б.		5 б.		5 б.			
Види поточного контролю	МКР – 25 б.				МКР – 25 б.			
Коефіцієнт	1,49 (149 : 1,49 = 100)							

8. Рекомендовані джерела

Основна література

1. Воробйова Л. М. Психолінгвістичний глосарій / Л. М. Воробйова. – 2-ге вид., доп. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 372 с.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. – Лабіринт. – М., 1999. – 352 с.
3. Слобин Д., Грин Д. Психолінгвістика. Под общ. ред. и с предисловием А. А. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1976. – 336 с.
4. Ахутина Т.В. Порождение речи: нейролінгвістический анализ синтаксиса. – М.: ЛКИ.- 216 с.
5. Горелов И.Н., Седов К. Ф. Основы психолінгвістики. – М.: Лабиринт , 2010. - 224 с.
6. Засекіна Л. В. Мова як когнітивно-дискурсивна психомеханіка свідомості / Л. В. Засекіна // Психологічні перспективи. – Луцьк, 2014. – Вип. 23. – С. 112–126.
7. Калмикова Л. О. Розвиток мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку: діагностико-розвивальна програма: Монографія / Л. О. Калмикова. – Переяслав-Хмельницький: ПП СКД, 2010. – 212 с.
8. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. - М.: Смысл, 1997. – 287 с.

Додаткова література

9. Мусиенко В. П. Введение в психолінгвістику / В. П. Мусиенко. – К. : Институт системных исследований образования, 1996. – 119 с.
10. Фуко М. Що таке автор? / М. Фуко // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів: Літопис, 1996. – 481 с.
11. Чепелева Н. В. Технології читання / Н. В. Чепелева. – Київ: Главник, 2004. – 132 с.
12. Dautenhahn K. (2009) The Narrative Intelligence Hypothesis: In Search of the Transactional Format of Narratives in Humans and Other Social Animals. – University of Hertfordshire. Department of Computer Science UK. – 266 p.
13. Osgood, Ch. E., Tzeng O. (1990) Language, Meaning, and Culture: The Selected Papers of C. E. Osgood. Praeger Publishers. – 462 p.